

I ZORG DAT JE DE TERMEN KENT

Om te kunnen argumenteren en om door te hebben wat er gebeurt, moet je eerst goed de termen kennen. We behandelen ze een voor een.

15

Argumenteren

Als iemand wil dat zijn mening overgenomen wordt en hij hiervoor woorden gebruikt, is er sprake van **argumenteren**.

Iedereen kan argumenteren. Een leraar die zijn cijfers toelicht voor zijn leerlingen, argumenteert. De jongen die bij het spelen op straat zijn verloren knikkers terug wil hebben, argumenteert. De klant die met een klacht bij de winkelier komt, argumenteert. Het teamlid dat een nieuwe aanpak voorstelt, argumenteert.

Argumenteren kan plaatsvinden in elke situatie en op elke plek. Thuis onder het eten tijdens de discussie over een gezamenlijke vakantiebestemming. In de vergadering als de voorzitter de agenda bespreekt. Tijdens de koffiepauze van de rijexaminator die zich bij zijn collega's beklagt over de jeugd van tegenwoordig. In de kerkdienst als de predikant een oud symbool toelicht. Ze willen allemaal dat hun mening overgenomen wordt en gebruiken daar woorden voor: ze argumenteren.

Stelling

Telkens als iemand zijn mening verwoordt om een ander van zijn gelijk te overtuigen, is er sprake van een **stelling**.

Bij een stelling draait het dus om overtuigen. Uit de woordkeus van de spreker blijkt meestal dat hij wil dat de ander zijn mening overneemt. Daarom is het ongepast om midden in een discussie opeens te doen alsof de stelling geen stelling is. De spreker neemt de luisteraar dan niet serieus.

'Zei jij net nou dat je mijn manier van spreken lastig vond?'

'Ach, ik zei zomaar wat in me opkwam. Ik dacht: laat ik eens een proefballonnetje oplaten. Ik vind het prima hoor zo. We hoeven het niet eens te worden.'

Op deze manier krijgt je gesprekspartner het idee dat je uit de discussie wilt vluchten. Wat je eerst als stelling bracht, blijkt een vrijblijvend proefballonnetje te zijn.

De stelling is vaak goed herkenbaar als stelling.

Gerben: 'Ik denk dat we morgen direct de OR als eerste moeten overtuigen van de noodzaak van een reorganisatie.'

Hanneke: 'Je gaat nooit mee naar een museum. Zo geef je de kinderen het slechte voorbeeld. Een goede vader gaat toch mee ...'

Een stelling is gemakkelijker te weerleggen dan op te stellen. Aristoteles, Grieks filosoof

Aan woorden als *denk*, *direct*, *noodzaak*, *nooit*, *slecht* en *goed* kunnen we zien dat er sprake is van een stelling. Dit soort woorden zit soms verborgen:

Gerben: 'Laten we de OR morgen meedelen wat de reorganisatieplannen zijn.'

Hanneke: 'Wanneer ga je weer eens gezellig mee naar een museum?'

Uit de reacties is meestal wel te merken of een luisteraar aanvoelt of iets een stelling is of niet:

Gerben: 'Laten we de OR morgen meedelen wat de reorganisatieplannen zijn.'

Hans: 'Volgens mij moeten we eerst naar de aandeelhouders.'

Hanneke: 'Wanneer ga je weer eens gezellig mee naar een museum?'

Arjan: 'Wie zegt dat ik nooit meega?'

Argument

Een **argument** is ieder gegeven dat de stelling moet ondersteunen.

De rechter uit de inleiding wil hard maken dat Lothario moet hangen. Hij somt keurig drie argumenten op: 'Ge hebt Barbertje stukgesneden, ingezouten en zijt ingenomen met uzelf.' Met zijn argumenten wil hij zijn stelling kracht bijzetten. Dat komt logisch over: als je als rechter iemand op wilt laten hangen, moet je daar gegronde redenen voor hebben.

In onze definitie hierboven noemen we de verhouding argument-stelling *ondersteunend*. In de praktijk gaat die ondersteuning meestal niet zo nadrukkelijk als bij de rechter uit ons voorbeeld. Soms komt het argument in de sfeer van: ‘Waarom? Daarom! Omdat ik dat zeg. Omdat ik dat nou eenmaal zo vind.’ Zo’n uitspraak kan je in een discussie voor de korte termijn voordeel opleveren, maar voor de lange termijn kan dit soort drogredenen de relatie onder druk zetten. In deel 3 over drogredenen komen we hier uitvoerig op terug.

Bewijs

Een of meer argumenten die de waarheid van de stelling aantonen, noemen we een **bewijs**.

Een bewijs is dus een onomstotelijk argument bij een eerder genoemd argument. Een argument – hoe overtuigend ook – hoeft niet altijd waar te zijn. Daarvoor zul je bewijs moeten leveren. Het bewijs wordt meestal ingeleid met de woorden: ‘Dat blijkt uit ...’

Voorbeelden van bewijzen:

- onderzoek
- feiten uit heden en verleden
- artikelen, boeken, websites van deskundigen
- enquêtes.

Een bewijs stelt onomstotelijk de waarheid van een argument vast en is:

- relevant (het ondersteunt het argument)
- feitelijk (het is waar en verifieerbaar in boeken, websites, encyclopedie).

Voor een demonstratie van bewijsvoering kijken we nogmaals naar het toneelspel uit de *Max Havelaar*. Lothario wil graag bestrijden dat

hij Barbertje heeft stukgesneden en daarom ontkent hij de moord ten stelligste:

'Ik heb Barbertje niet vermoord! Ik heb haar gevoed en gekleed en verzorgd.'

In een poging zijn case sterker te maken ondersteunt hij zijn stelling eerst met een argument:

'Er zijn getuigen die verklaren zullen dat ik 'n goed mens ben, en geen moordenaar.'

Een strafrechter zal van deze redenering niet onder de indruk raken. Bij een misdadiger ligt het immers voor de hand dat deze zijn misdaad ontkent en goed spreekt over zichzelf. En zelfs als hij vermeldt dat er getuigen zijn die zijn onschuld bevestigen, zullen weinig rechters buigen. Met de omstandige ontkenning van de moord komt Lothario niet weg. Zijn zaak wordt echter sterk op het moment dat Lothario Barbertje zelf als getuige op kan voeren.

Vrouwetje: 'Ik ben Barbertje.'

Lothario: 'Goddank! Rechter, ge ziet dat ik haar niet vermoord heb!'

Barbertje is in deze zaak het levende bewijs. Als de rechter zou betwisten dat de opgevoerde vrouw Barbertje is, zou het opgevoerde bewijs zich weer als een gewoon argument gaan gedragen. Lothario zou dan (bijvoorbeeld met getuigen) sterker aan moeten tonen dat de opgevoerde vrouw werkelijk de bedoelde Barbertje is en niet een ingehuurd figurant.

Lothario had, als Barbertje niet had kunnen komen, een officieel document of een getuigenis op papier kunnen opvoeren waaruit blijkt dat zij leeft. Als de rechter vervolgens zou aantonen dat het document vervalst was, zou Lothario met beter bewijs op de proppen moeten komen.

Rechtvaardiging

De **rechtvaardiging** is de (verborgen) verbinding tussen argument en stelling.

Woorden als *want* en *dus* geven vaak de verbinding aan tussen argumenten en stelling. Deze verbinding noemen we de rechtvaardiging. Het gaat hier dus om de relatie tussen argument en stelling. Een voorbeeld maakt dat duidelijk.

20

WAAROM? DAAROM!

Stel, je beste vriend belt je met de mededeling:

‘Het is beter dat ik niet op je bruiloft kom morgen, want ik ben ziek.’

Dat kun je al dan niet geloven. Dan ben je bezig met het argument. Wat je ook kunt betwisten is de rechtvaardiging.

‘Hoezo, ik ben ziek? Laat je daarvoor deze unieke dag lopen?’

Je betwist dan de link tussen argument en stelling.

In de praktijk komt het geforceerd over om bij ieder argument weer de verbinding naar de stelling te maken. Daarom blijft deze verbinding meestal verborgen. Toch is ze in de discussie belangrijk.

Lothario zou kunnen zeggen: ‘Beste rechter, al zou ik ingenomen zijn met mijzelf, dat is toch geen reden om mij op te hangen?’

Eigenlijk zegt Lothario dan: ‘Eigenwaan rechtvaardigt geen doodstraf.’ Hij stelt dan niet de waarheid van het argument ter discussie maar de verbinding tussen argument en stelling: de rechtvaardiging.

Redenering

Het geheel van stelling, argumenten en rechtvaardigingen noemen we een **redenering**. Een redenering kan uit een keten van argumenten bestaan.

Als je tegen iemand zegt: 'Ik kan je redenering niet volgen', doel je dus op het geheel van argument, stelling en de verbinding daartussen. Ook dit gaat in de praktijk vaak anders. Dat komt doordat de rechtvaardiging en de argumenten zich als stelling kunnen gedragen.

Verder kan de link tussen argument en stelling betwist of gemotiveerd worden. Dat zagen we bij de toelichting op de rechtvaardiging. Een leuk voorbeeld uit de grillige praktijk geeft een gesprekje dat we optekenden uit de mond van een moeder. Kinderen die in de 'waarom-fase' zitten maken veel gebruik van de keteneigenschap waarbij argumenten als stelling beschouwd worden.

Moeder: 'Je krijgt geen ijsje meer.'

Kind: 'Waarom mag ik niet nog een ijsje?'

Moeder: 'Omdat het niet gezond is.'

Kind: 'Waarom is het niet gezond?'

Moeder: 'Omdat je er ziek van wordt.'

Kind: 'Waarom word ik daar ziek van?'

Moeder: 'Daarom!'

Een opletterend kind kan de rechtvaardiging proberen te bestrijden:

Moeder: 'Je krijgt geen ijsje meer.'

Kind: 'Waarom mag ik niet nog een ijsje?'

Moeder: 'Omdat het niet gezond is.'

Kind: 'Jij eet toch ook wel eens iets wat niet gezond is. Je rookt trouwens ook.'

Moeder: ... (is hier even de tekst kwijt)

Een mooi voorbeeld van het bestrijden van de rechtvaardiging. Het kind voelt haarscherp aan dat in moeders redenering de zwakte niet zit in het argument. Ijsjes zijn niet gezond, dat hoort het kind al langer en daarover heeft moeder vast een informatievoorsprong.

Onbewust koerst het kind feilloos aan op de verborgen rechtvaardiging: als iets niet gezond is, doen we het niet. Door moeder te confronteren met haar praktijk, vervalt deze rechtvaardiging en vervalt dus ook de redenering van moeder. Geen wonder dat ze even haar tekst kwijt is!